

R E G É C , A V Á R R O M H A S Z N O S Í T Á S A
ÉPÍTÉSZETI ÖTLETPÁLYÁZAT

MESTERISKOLA XX. CIKLUS

GYÖRFFY ZOLTÁN,
KORMÁNYOS ANNA,
VARGA BENCE
MESTER: CZIGÁNY TAMÁS

Arnóth Ádám: Feladatok a regéci várra kiírt pályázat kapcsán c. írása alapján műemlékes szemmel három, egymásnak ellentmondó, azonban kizárólagosan nem üdvözítő kánon, vagy filozófiai megközelítés él napjainkban.

Az ezek közül választás, illetve ezek valamiféle kombinációjának a keresése ÉPÍTÉSZ SZEMMEL a feladat alapvetően meghatározó része. Nagymértékben függ a helyi adottságoktól, azaz egy ország, vagy terület műemléki gazdagsága, az adott emlék állapota, romosságának mértéke, valamint a helyileg jellemző hozzáállástól, műemlékes gyakorlattól.

Azt gondoljuk, nekünk, mint építészeknek kell ebben a kérdésben állást foglalnunk és megtalálnunk azt a helyes arányt, hogy a megrendelő által kért program, a vár állapota és adottságai és a mi szemléletünk összhangba kerülhessen.

A ROMOKHOZ VALÓ VISZONYULÁS LEHETŐSÉGEI - ÉPÍTÉSZETI KONCEPCIÓ

Az autentikus rekonstrukció lehetőségét elvetettük, és tekintettel a várrom jelenlegi állapotára-állagára, a feltárás befejezetlenségére, (azaz a terület egyes, változó részeinek munkaterületi jellegére), a kiíró elvárásaira, egyúttal lehetőségeire, valamint a használók körére és a használat időbeni megoszlásának sajátosságaira, úgy érezzük, hogy a helyes és arányos gondolkodást keresve ezen a helyen, a „nem beavatkozó” és a „kortárs építészettel társító” építészeti attitűd együttesét választjuk, az alábbiak szerint:

Az önfenntartó hasznosítás építészeti kereteit a várromon kívül, az egykori várak helyén, annak topográfiai adottságait kihasználva biztosítjuk olyan lo-hi-tech eszközökkel, ahol az építéstechnológia mai, illetve előremutató volta nem az iparosított épületszerkezetek használatát jelenti, hanem az intellektuális többletet az egyszerű, hagyományos és helyi anyagok fenntartható és környezettudatos felhasználási módjába tesszük.

Ezzel párhuzamosan eliminálódik, de legalábbis jelentősen csökken a várrom területén belsőterű helyiségek, épületrészek kialakítására irányuló készlet.

A szétválasztott nyári, őszi-tavaszi és téli üzem közül a nyárihoz kapcsolódó plusz funkcionális igényeknek mobil, bútor/installációszerű tárgyakkal tudunk megfelelni a romterületen.

A maradványok feltárása, állagmegóvása, konzerválása, az esetleges visszapótlás, rekonstrukció mikéntje és mértéke régészeti és műemlékvédelmi kompetencia, melyek lehetőségeit a tervünk alapgondolata szerinti hasznosítás nem befolyásolja.

Szintén ebbe az irányba mutat az épületenergetikai-épületgépészeti koncepció autonóm és környezettudatos volta.

A konkrét építészeti válaszok rögzítése az alábbi prioritások, elvek szerint történik:

- helyi jellegű építés elősegítése
- helyi üzemeltethetőség biztosítása
- használhatóság helyiek számára
- a használat üzletileg fenntarthatósága
- fenntartható program alapján, egész éves, differenciált üzemre tervezve
- környezettudatos gondolkodás megvalósulása a gyakorlatban
- részleges akadálymentesség

- A vár, mint kiállítótér, avagy a vár, mint kiállítási elem -

Ez a legnehezebb, hiszen részben nem is építészeti természetű kérdés. Azt gondoljuk, két út kínálkozik a vár hasznosítására. Az egyik, hogy a várat, mint romot mutatjuk be, melynek egyes, karakteres, történetileg érdekes pontjait egy útvonalra felfűzve, mint egy kalandtúra állomásait vezetnénk végig a látogatót. Talán egyes helyeken valami feladatot is kaphatna: a ciszterna megtalálását, nyomokat, látnivalót. Az interaktív programok egyre változatosabban jelennek meg a múzeumpedagógiában, és valóban, a látogatók új rétegét vonják be a kulturált szabadidő eltöltésébe. A megfelelő épített környezet mellett talán elég ehhez egy kis „füzet”, mely kalauzolja a látogatót. Ez a rekonstrukció egy szabadabban értelmezett formáját feltételezi, minimális kiegészítéssel, illetve tartalmú és formájú elemekkel (pl. kilátótorony). A kalandtúra értelmezhető eggyel tágabb dimenzióban is, ha azt feltételezzük, hogy a felső-magyarországi várak összefogásával több állomásból álló, többnapos program is létrejöhet. Ebben az esetben a zárt teret igénylő funkciókat teljes mértékben a váron kívülre telepítenénk. A megtalált leletekből folyamatosan változó kiállítást

Másrészt el akartuk kerülni a vár, mint befogadó helyszín és kiállítótér értelmezését, hiszen a rom feltárása jelenleg is folyamatban van. Az épület hiteles műemléki rekonstrukciója csak a teljes feltárás végén, régész, építész, műemlékes szakemberek részvételével készíthető el. A cél tehát, hogy a várromon a hasznosítás kapcsán visszafordíthatatlan beavatkozásokat ne hajtsunk végre, ugyanakkor a feltárások befejezéséig attraktív kirándulóhely és rendezvényteret működhessen benne.

A tematikus utak Európa-szerte egyre népszerűbbek, s a turisztikai kínálatban is mind hangsúlyosabb szerepet kapnak. E tendenciával az észak-magyarországi régió is lépést tart, az érdeklődők immár több, gazdagabbnál gazdagabb programot tartogató tematikus út közül választhatnak. Az út fogalma természetesen idézőjelben értendő: nem egy konkrét útvonalat, turistaösvényt jelöl, hanem azon helyszínek összességét, ahol az adott témához kapcsolódóan jelentős események történtek, illetve emlékek lelhetők fel. A kulturális turizmus gyöngyszemei – vagy inkább gyöngysorai – az európai kulturális utak, és remélhetőleg egyre többnek lesz része a tudatosan alakított magyar szakasz is.

A palóc, szakrális, bor, lovas témájú, már létező tematikus útvonalak mellett fejlődőben van a Felső-magyarországi Várak Egyesülete koordinálásában az északi várturizmus, s az összefogástól mind a fejlesztésre megszerezhető támogatások, mind a fenntartható üzemeltetés szempontjából sokat remélnek tagjai. Az egyesülésnek alapító tagja Regéc is. Az útvonal mentén Nógrádtól Pácin váráig 23 vár érintésével járható végig az északi, várakban és váromokban gadag régió.

[forrás: itthonotthonvan.hu]

A kulturális utak - melyek kulturális értékekre alapozott tematikus utak - jól mutatják, hogy a kultúra és a turizmus könnyen összekapcsolható egymással. Jellemzően az örökségturizmussal, amely nem mindig épített értéket jelent, hanem földrajzi értelemben összefüggő természeti értékeket bemutató útvonalat is. Egy-egy kulturális örökséghez jól kapcsolható az azonos témán alapuló események sora, pl. várjátékok, lakomák, vagy történelmi borvidék borúttjai.

[forrás: kulturalisutvonlak.blogspot.hu]

HASZNÁLÓK KÖRE, HASZNÁLAT JELLEGE

A hasznosítás során az alábbi látogatói csoportokra lehet építeni:

- helybéliek, környékbeliek – hétvégeken, falunapokon, más helyi vagy regionális rendezvény kapcsán
- túristák, gyermekes családok, kirándulók
- adott rendezvényre érkező látogatók.

A használat jellegéből adódóan az alábbi üzemeltetési időszakokat megkülönböztetését javasoljuk, a tervet ennek megfelelően készítettük:

- nyári időszak – teljes üzem: látogatóközpont, kalandút, kávézóterasz, ehhez kapcsolódó programok
- őszi-tavaszi átmeneti időszak – átmeneti üzem
- téli időszak – a látogatóközpont menedékhely szinten üzemel, turisták és környékbeliek számára, a várrom területe biztonságosan látogatható.

MEGKÖZELÍTÉS, LÁTHATÓSÁG, HELYI ENERGIÁK

- Látni és látszani -

A várrom jelenlegi, egyetlen klasszikus funkciója a kilátóhely. Kilátásra alkalmas pont több is van a várban, ezek közül kettőt javasolunk megerősíteni: a jelenleg is kilátóhelyként működő sziklaormot és a rondella melletti öregtorony romját. A két kilátóhelynek kétféle karaktere lesz: míg feltáratlan déli csúcsnál csupán a biztonságos megközelítés volt megoldandó, maga a szikla (illetve a feltáratlan kamra teteje) a kilátóhely, a maga természeti környezetében. Az öreg toronyba viszont beleépül egy kilátótorony, amely a torony vertikális hangsúlyát erősíteni, s eredeti funkciójára is utal, s egyszersmind a romfalakkal való közvetlen, akár kézzelfogható közelségbe kerülést is lehetővé tenné.

A várhegy és a várrom szarv alakú sziluettje Regéc emblemikus megjelenésének alapja. Ennek fényében fontosnak tartjuk, hogy a rekonstrukció kapcsán keletkező épületelemek, illetve kiegészítések ettől a karaktertől ne fosszák meg a várat. A zárt tereket igénylő funkciókat így tehát a várrom takarásában húzódó kiszolgáló épületben helyeztük el, s a romba csupán ideiglenes, bútor-szerű téreleme, installációs elemek kerültek bele.

- Megközelítés -

A vár eredeti megközelítése bizonytalan, azt majd a történeti kutatás teheti helyre. A feltáró régész jelenlegi álláspontja, hogy a jelenleg teljesen feltáratlan délnyugati oldalon lehetett a várkapu, s a várat északkeletre a szárazárkon keresztül juthattak be eredetileg a várba. Ugyanakkor azt is tudjuk, hogy korábban más feltételezések is voltak a megközelítés helyére, így semmi sem biztos. Azt gondoljuk, a megközelítés helyét nem a történeti háttér, hanem az új funkció kell hogy meghatározza.

FUNKCIONÁLIS MŰKÖDÉS, BELSŐ FELTÁRÁS

Fontos szempont, hogy a vár zavartalanul látogatható legyen a palánk területén zajló szabadtéri rendezvények idején is. A fentieket mérlegelve a fogadóépületet az egykori földsánc vonalában helyeztük el.

A látogatóközpont alapvetően egyterű, igény szerint a fogadóteret-jegypénztárat-büfét-mosdót magába foglaló térrésztől mobil falakkal leválasztható-egybenyitható a rendezvényterem, kiállítóterem valamint az időszakos raktár. Téli időszakban csak az első szekció üzemel. A teljes integrált látogatói belső tér forgatható-nyitható homlokzati táblák révén összenyitható az egykori várak területét hasznosító rendezvényterrel.

A romhoz érkező látogató a belső terű jegypénztári fogadótérből a földsánc tetején végigsétálva, a Hídon át juthat be a várba, ahol előbb a kilátódombra, majd a palotaszárnyon át a régi bástyában felépített, látványos Kilátótorony felé folytathatja az útját. Onnan a kútbástyába vezet az út, itt kap helyet a nyitott Kávézóterasz.

Innen a palotaszárny udvarán át, az egykori kápolnába is betekintve a középső vár udvarára érkezünk, ahol a Rendezvénytér fogadja a látogatót.

Az irányított, tematizált látogatói útvonal mentén elhelyezett interaktív installációs elemek segítségével gyerek-feknőtt megismerkedhet a vár hajdani, feltételezett használatával, annak speciális tereivel.

- Látogatóközpont alapterületek -

1	előtér, kiállítótér	141,71 m ²
2	lépcső	14,92 m ²
3	büfé	11,74 m ²
4	ruhatár, pénztár	10,05 m ²
5	női mosdó	7,76 m ²
6	férfi mosdó	7,61 m ²
7	kiállítótér	117,36 m ²
8	raktár	30,78 m ²
9	híd	

ALKALMAZOTT ANYAGOK, SZERKEZETEK

Anyagválasztáskor kiemelkedő hangsúlyt kapott az építés és az üzemeltetés-karbantartás helyi anyagok, és amennyire lehetséges helyi munkaerő alkalmazásával történő megvalósíthatósága.

Ez azt is jelenti, hogy kerültük az iparosított építés gyártmány jellegű anyagainak, épületszerkezeteinek használatát. Az általunk tervezett épületszerkezetek, mobíliák egyediek, ács- és lakatosmesterek által műhelyben előállíthatóak, karbantarthatóak.

- Látogatóközpont és híd -

A támfalszerkezetek maghőszigetelt gabion, illetve trapion falból épülnek. Az épület további szerkezetei; pillérek, földem, nyílászárók, illetve a belső tér kialakítása fából készül.

A homlokzati nyitható panelek favázások, függőleges lécsor-betét és polikarbonát lap mezőkitöltéssel.

A nyitott terű híd a kilátótorony elvi rendszerével rokon módon épül fel, vázas ácsszerkezetként, formailag a görék archetipusát követi.

- Látogatói útvonal -

Járósíkba süllyesztett, kavicságyra fektetett, négyszögszelvényű akác rönksor készül, mely kellő mértékben ellenáll az időjárás és a látogatás okozta fizikai igénybevételnek.

Ehhez illő kialakításúak a fa lépcsők és kapaszkodók-korlátok.

- Kávézóterasz -

Akác járófelület, és zsalunyír borítású mobil tároló-, kiszolgáló konténer.

- Rendezvénytér -

150×75 cm-es modulrendszerben szerkesztett, favázás, zsalunyír felületű, térburkoló táblák készülnek, szintezőlabakkal, toldáshoz illesztő-rögzítőelemekkel. A normál táblák mellett szerkezetbe süllyesztett, kiemelhető ülőpaddal tervezettek is készülnek. E két alapelem felhasználásával számos elrendezés elképzelhető a rendezvénytér színpad- és közönség részének kialakítására.

A Kávézó és a Rendezvénytér táblái, konténerei téli időszakban a látogatóközpontban létesülő raktárban deponálandóak.

- Kilátótorony -

A torony tömegét adó, külső vázszerkezet egyszerű, az öregtorony geometriáját lekövető alaprajzi formát öltő ácsszerkezet. Masszív, 20/20 cm oszlopokkal, 8/15 cm gerendákból szerkesztett, diagonál kiosztású merevítő- és mezőkitöltő felülettel.

A belső váz melegen hengerelt acél T.120.120 szelvényekből épül fel, alaprajzilag köralakú elrendezésben, fokkonkénti kiosztásban. Az ugyanilyen szelvényekre szerkesztett, akác járófelületű lépcsőfokok konzolosan a belső vázra terhelnek. Filigrán acélszerkezetű, fa kézfogók készülnek.

A várrom turisztikai hasznosításának tervezésekor alapvető szempont volt a hosszú távon, a falu kapacitásaihoz mért erőfeszítést igénylő épület megtervezése. Ugyanakkor a látogatók várható létszáma is évszakonként változik. Ennek megfelelően az együttes használatban lévő része az év során fokozatosan kiterjed, majd összezsugorodik.

Télen a fogadóépület csak menedékházként működik, minimális kapacitással. Nyitva van a jegypénztár, a büfé és a mosdók. Az ide érkező túrázó vendégek megpihennek egy rövid időre, átmelegedhetnek, megihatnak egy forró teát, majd a várromba folytatják útjukat. A várudvarokat burkoló paneleket és a kávézó szétszerelt pultját télre a fogadóépület raktáraiban helyezik el, hogy az időjárás ne károsítsa őket.

A tavaszi és őszi időszak alatt már nyitva áll az egész fogadóépület. A várlátogatás előtt a közösségi terem előterében a vendégek megtekinthetik a régészeti feltárás során előkerült legújabb leleteket, az előadóteremben egy rövid bevezetést hallhatnak a vár történetéről, majd a várrom felé folytatják útjukat. Ha az időjárás engedi, a füzéri várhoz hasonlóan szabadtéri mulatságot: húsvéti, pünkösdi, szüreti programokat, szezonnyitó és szezonzáró ünnepséget lehet tartani a várban lévő szabadtéri rendezvénytereken.

A nyári időszakban nyári táborok, szabadtéri fesztiválok helyszínévé válik a vár, a látogatószám ilyenkor éri el a csúcst. A vár a szabadtéri rendezvények idején is zavartalanul látogatható, a fogadóépület a turisták és a rendezvény résztvevőinek kényelmét is szolgálja. A kútbástyában kávézóterasz működik, a palotaszárny udvarában és a kápolna terében szabadtéri koncertek, előadások, vagy a burkolati panelek átforgatásával, hosszú asztalok mentén nagy vacsorák is rendezhetők.

A várak a középkori, környezetükben autonóm, szervező szerepet betöltő jelentőségéhez illően, azt a környezeti autonómia mai, egyszersmind előremutató jelentése szerint értelmezve, fontosnak tartjuk a romterület épületenergetikai- és ivóvíz-ellátás, épületgépészeti rendszerek, valamint szenny- és hulladékanyag-kezelés szempontjából környezettudatos és fenntartható kialakítását. Ennek értelmében:

- szennyvízkezelés -

A fogadóépületben elhelyezkedő vizesblokkokban vízöblítés nélküli, ún. száraz WC (komposztáló toilet) alkalmazását javasoljuk. A száraz WC valójában egy kisebb, mindenképpen jól szellőző tartály, amelybe WC használat végterméke, valamint a konyhai szerves hulladék gyűlik. A tartály csak néhány hetes vagy hónapos tárolásra szolgál, a komposztálás máshol történik. A komposztálódás során keletkező gázokat a tartályból egy szellőző cső segítségével kell eltávolítani, így a komposztáló toilet akár belső térben is alkalmazható. A többi helyiségben keletkező szennyvíz (szürkevíz) akár helyileg, akár központilag tisztítható.

- ivóvíz -

A fogadóépület büféje és mosdója számára szükséges ivóvizet az esővíz begyűjtésével és megtisztításával javasoljuk biztosítani. Az esővizet a szabadtéri rendezvényudvar és a fogadóépület tetejéről gyűjtik össze, majd egy méshomokkő burkolatú medencében tárolják. Az így összegyűjtött esővizet kavics- és zúzalékágyon keresztül többszörösen átszűrjük, majd vegyi tisztítás eredményeként válik iható vízzé.

- elektromos energia -

Az épület elektromos áram felvételét az összegyűjtött esővíz egy részének gőzzé fejlesztésével tudjuk biztosítani. Az eljárás elektrolízis folyamat előidézésével működik. A módszer viszonylag újkeletű, technikai leírása mindenki számára hozzáférhető, s ilyen kis áramfelvételű épületnél reálisan alkalmazható.

[forrás: <http://fenykapu.free-energy.hu/>]

- helyi energiák -

Anyagválasztáskor kiemelkedő hangsúlyt kapott az építés és az üzemeltetés-karbantartás helyi anyagok, és amennyire lehetséges helyi munkaerő alkalmazásával történő megvalósíthatósága, így kerültük az iparosított építés gyártmány jellegű anyagainak, épületszerkezeteinek használatát. A támfalszerkezetek helyi kötőrmelékkel megtöltött maghőszigetelt gabion falból épülnek. Az épület további szerkezetei fából készülnek; a látogatói útvonal járósíkba süllyesztett, kavicságyra fektetett, négyszögszelvényű akác rönksor, a bútorszerű elemek modulrendszerben szerkesztett, zsalunyír felületű táblákból állnak. A kávézó- és a rendezvényterasz táblái, konténerei téli időszakban a látogatóközpontban létesülő raktárban deponálandóak.

ÜTEMEZHETŐSÉG, TÁVLATI CÉLOK

Az általunk tervezett beavatkozás megépítésének ütemezhetősége lehetővé teszi egyrészt a fokozatos fejlesztést, másrészt a feltárások zavartalan folytatását. A Fogadóépület a Híddal, a várban kiépített Látogatói útvonal, a bútorszerű szabadtéri Rendezvénytér és a Kilátótorony egymás után, lépésenként is kialakítható. A várromon visszafordíthatatlan beavatkozást nem hajtunk végre, így a teljes feltárás birtokában a későbbi rekonstrukció mértéke és módja hitelesen megtervezhető. A romfalakkal való gondos törődést addig az állagmegóvás szintjére fontos korlátozni.

A tervet készítették:

Győrffy Zoltán,
Kormányos Anna,
Varag Bence
az ÉME MI XX. ciklusának hallgatói.

Mester: Czigány Tamás